

LÅNGBERGSPARKEN

STADSPARK, REKREATIONSSKOG OCH
KULTURHISTORISK MILJÖ

Av Paula Pihlgren
Samhällsbyggnadskontoret
Strängnäs kommun 2005

INNEHÅLL

INLEDNING	2
LÅNGBERGET – STRÄNGNÄSBORNAS STADSPARK	2
Långbergsparken bildas och utvecklas	2
Parken som samlingsplats	3
Parkens vägar och stigar	3
Parkens övriga detaljer	4
Staden växer	4
LÅNGBERGSPARKEN SOM KULTURHISTORIA	5
LÅNGBERGSPARKEN SOM REKREATIONSSKOG	5
Rekreation vid förra sekelskiftet	5
Rekreationsskogar idag	6
LÅNGBERGSPARKENS BIOTOP	7
Komplettering	8
SKÖTSELPLAN	8
Övergripande mål för skötselplanen	8
Delmål	9
Markdisposition	10
TYDLIGGÖRANDE OCH ATTRAHERANDE	28
REFERENSER	29
KARTOR	
Markdisposition	
Utrustningsplan	
Analyskarta	
Förändringsförslag huvudentrén, 1:1	
Förändringsförslag skogshyddan, 1:2	
BILAGOR	
BILDER	

INLEDNING

Den första delen av detta arbete består av en historisk dokumentation av Långbergsparken i Strängnäs. Med hjälp av historiken kan man se vilka grundläggande intentioner som fanns när parken anlades, man kan se i vilken kontext den formades och på så sätt enklare kunna rubricera parken och få en tydligare bild av dess betydelse för Strängnäs idag. I denna dokumentation framträder två dubbla roller, parken som både stadspark och rekreationsskog. Detta speciella och tidstypiska fenomen samt på vilket sätt parken kom till gör den idag även till en intressant kulturhistorisk miljö. I till exempel en översiktsplan kan dess olika roller bli lite komplicerade att handskas med.

Skötselplanen som följer på den historiska delen är en kombination av anvisningar för skötsel av skog, rekreationsskog samt parkskötsel. Till skötselplanen bifogas tre kartor, en markdisposition, en karta över detaljer som bänkar, skyltar o.s.v. samt en karta över de visuella och gestaltningsmässiga principerna. Detaljerna på dessa kartor är inte inmätta.

Tillsammans med historiken blir skötselplanen även ett sätt att försöka definiera vad man kallar "Genius loci", platsens själ, ett slags formulering och förstärkning av det unika med parken och varje delområde.

Skötselplanen är inte komplett vad gäller parkens biotop. Kompletteringar bör göras under lämplig säsong. Skötselplanen är inte ett statiskt material utan skall uppdateras med jämna mellanrum.

Som avslutning finns även ett förslag på utformningen av en permanent utställning om Långberget för att ännu mer tydliggöra parkens betydelse och attrahera besökare till parken samt tankar om utvecklad användning av parken.

LÅNGBERGET - STRÄNGNÄSBORNAS STADSPARK

Långbergsparken bildas och utvecklas

För 4500 år sedan bestod Strängnäs endast av en klippa som stack upp ur havet. När vattnet sedan långsamt sjönk tillbaka, skogen växte upp och staden så småningom bildades fick denna bergskam namnet Långberget. För stadens invånare kom skogen på berget att bli ett viktigt fritidsområde. Hit tog man sig på utflykter, åkte skidor, såg på utsikten, tog promenader och samlades på dansbanor osv. På 1850-talet uppfördes en utsiktsterrass av djäknarna i staden som kom att kallades för "Djäkneterrassen". Bland dem som var med och uppförde terrassen var studenten Mortimer Hærén (1835-1899), "Till en nyttig sysselsättning på lediga stunder i brist på nutidens gymnastiköfningar".¹ Några årtionden senare tog han initiativet till att omvandla skogen till en stadspark. Mortimer Hærén hade då hunnit bli provinsialläkare och var en inflytelserik person i Strängnäs och även i andra delar av Sörmland. I ett upprop 1893 uppmanade han stadens ungdomar att vara med att omvandla Långbergsskogen till en parkanläggning. "Kunde inte vi helt enkelt företaga oss till en början att anlägga vägar i skogen och sedan efter hand förvandla hela berget till den härligaste park med oförlikneliga utsikter, en angenäm promenad, där man om sommaren kunde njuta af den

¹ Hærén 1852-1854

fria naturen, såsom det sker öfverallt annorstädes? Få städer sakna en stadspark; men få äga en så präktig som denna *kunde bilfva*, om I viljen.”² Det blev ett otroligt gensvar, mer än etthundra personer slöt upp och bidrog på olika sätt till parkens tillblivelse. Man till och med sjöng specialskrivna visor under arbetet.³

Med frivilliga gemensamma krafter skapades alltså Långbergsparken 1893 till 1894. Man anlade stigar och vägar, röjde bort sly och öppnade upp mellan träden, byggde murar och dräneringssystem. En infartsväg anlades och den gamla Djäkneterrassen restaurerades och utvidgades. Stadens damer skänkte en flagga till flaggstången och man planterade prydnadsbuskar och träd. Ett lusthus skänktes av domkyrkoorganisten C E Öberg. Det transporterades från ön Lill-Strängnäs till Långberget och fick här namnet Fagerblick. En dansbana nedanför det som skulle bli Skogshyddan byggdes också och här hölls festligheterna på invigningsdagen, midsommarafton 1894. Dr Hærén berömde insatserna i sitt invigningstal, ”Den vise planterar icke åt sig själv till gagn utan till gagn åt eftervärlden”.⁴

Den 22 januari 1912 kom Långberget under planteringsnämndens vård, den var alltså inte längre ett skogsområde utan en av stadens parker. Tidigt blev alltså Långberget unikt på det sättet att den med sitt läge för stadsbon var lättillgänglig för skogsoplevelser samtidigt som den var en parkanläggning, om än varsamt utformad och fint integrerad i miljön.

Det var dock svårt att få staden att bidra med pengar för skötsel och utveckling av parken. Ett tillskott kom 1913 från häradshövdingen Fredrik Magnus Lund donation från 1902 som skulle bidra till ”stadens förskönande och invånarnas bekvämlighet”⁵ Det fanns nu medel att rusta upp Långbergsparken och även bygga huset Skogshyddan. Huset var tänkt att hyras ut för att bedriva caféverksamhet och intäkterna skulle tillsammans med inkomster från avverkning täcka kostnader för parkskötseln.

Parken som samlingsplats

Långbergsparken har under sin drygt 100 åriga historia varit en viktig plats för stadens invånare. Flera olika samlingsplatser har funnits för fest, religiösa och politiska möten, möjlighet till promenader, lek och spel mm. och flera olika frivilliga insatser har bidragit till utvecklingen av parken. Festplatsen Furuled var under första halvan av 1900-talet en populär och välbesökt plats för fester och aktiviteter. Det vitrappade huset låg ungefär där järnvägsspåret idag försvinner in i tunneln.

Området kring Skogshyddan användes på olika sätt. Under en period låg här en dansbana och från 1913 gick en lång skidbacke ner för branten. Backen fick dock en viss konkurrens av en repslagarbana som byggdes nedanför. Midsommarfirande och valborgsfirande hölls både vid Skogshyddan och på Djäkneterrassen och fortfarande firas Valborg vid Skogshyddan. Även Fagerblick var en av parkens centrala samlingspunkter. I närheten av Långbergsskolan fanns en campingplats och på den norra slänten låg en skyttebana.

Parkens vägar och stigar

Parkens stigar försågs på 1930-talet med namn och 1935 sattes skyltar i oljad och fernissad ek upp på stolpar eller på träd, vissa namn ristades även in i stenblock. Namnen textades med vit färg. I den norra delen löpte Dr. Hæréns väg och Repslagarvägen nedanför Skogshyddan där

² ”Strängnäs stads historia” s.766

³ Se Strängnäs Gilles årsskrift nr 32, 1997 s. 8-9

⁴ Elgfeldt, del 1, sid 54

⁵ ”Strängnäs stads historia” s.352

det tidigare legat ett repslageri. Magnus Lunds väg gick i mitten av parken och Parkvägen sträckte sig genom parken södra del. Solvägen utgjorde parkgränsen åt soliga söderhållet. På Vattustigen kunde man gå från vattencisternen ner till Parkvägen, mellan branta klippväggar gick Hålvägen ner till Dr. Hæréns väg. Isak Fehr som var lektor och domkyrkobibliotekarie samt aktiv i dokumentationen av Strängnäs historia, fick också en stig uppkallad efter sig. Djäknestigen ledde ner till det som en gång var parkens första iordningställda utsiktsplats, Djäkneterrassen. Några av de anlagda stigarna förblev utan namn.⁶

Parkens övriga detaljer

Arbetet fortsatte under 1900-talet med olika tillskott till parkens utseende och funktion. Bergshyddan var en paviljong som anlades med skräddare J. Söderblad som arbetsledare. Den kallades även Söderbladiska paviljongen och stod i parken nära Skogshyddan mellan 1896 och 1935.

1908 löstes stadens vattenförsörjning genom ett vattenverk på Visholmen. På Långberget uppfördes en vattencistern som idag utgör den karaktäristiska utsiktsplatsen. 1956 avvecklades den eftersom den blivit för liten för stadens behov.

En minnessten restes över Magnus Lund 1902. 1931 fördes även en diskussion att resa en minnessten också över Dr. Hærén men förslaget avlogs av stadsfullmäktige. I samband med att man invigde domkyrkan efter restaureringen 1910 besökte Gustaf V Strängnäs och även Långberget. Han skrev vid detta tillfälle sitt namn på en berghäll och detta högs sedan in i stenen.⁷

1936 tillkom en ny väg som anlades öster om Furuled, mellan parkvägen och stora uppfartsvägen. Samma år renoverades även flaggstången och en ny flagga inköptes. Stången flyttades från Fagerblick till den plats den har i dag, vid vattencisternen.

Två cementtorn byggdes av försvaret på var sin sida om vattencisternen i samband med andra världskriget. Det fanns även radioantennar och baracker i parken som påminde om att världen var i krig. Tornen stod dock kvar i parken ända till 1982 då de sprängdes bort.

Paviljongen Fagerblick revs 1975 eftersom den var förfallen och man ansåg att det inte gick att kontrollera vandalisering på något annat sätt. Detta är ett problem som verkar ha funnits i hela parkens historia, vandalisering, bråk osv. beskriv som ständigt återkommande.

Staden växer

Under 1950- och 60-talen planlades och bebyggdes områdena runt Långberget och Stadsskogen fylldes med hus och villor. Staden förtätades och det senaste tillskottet är bebyggelsen på Långbergets södra sida där Benningeskolan tidigare hade sin fruktträdgård.

Järnvägen byggdes 1994 och då sprängdes Djäkneterrassen bort. Tillgängligheten från parkens norra sida försvann liksom Dr. Hæréns väg. En ny stig anlades högre upp som blev en fortsättning på Repslagarvägen, Dr. Hæréns nya väg kallades den. Repslagarvägen och Djäknestigen verkar ha försvunnit från dagens kartor.

På så sätt är nu parken helt omgärdad av byggnader och vägar och har blivit avskuren från andra grönområden.

⁶ Se bilaga 1

⁷ Se analyskartan, del 2:3 samt bild, bilaga 5. På grund av årstiden har den exakta platsen inte kunnat lokaliseras.

Flera gånger har vikten av att sköta och bevara Långbergsparken framhållits. 1967 lades en motion fram om att parken måste bevaras och skyddas från exploatering, Strängnäs Gille efterlyste 1973 en ny aktion till upprustning och levande görande av parken, ytterligare en motion lades 1999 med önskan om att bevara och utveckla området samt författandet av en skötselplan.

LÅNGBERGSPARKEN SOM KULTURHISTORIA

Sekelskiftet 1800/1900 präglades av industrialismen och urbaniseringen, de stora och snabba förändringarnas tid som hade börjat. Samtidigt växte rörelser fram som på många sätt verkade som motrörelser i all denna utveckling. Föreningar och sammanslutningar tog fasta på värden som man tyckte gav en stabilitet, hög moral, identitet och trygghet. Redan tidigt under 1800-talet började romantiska föreställningar om hembygden och det folkliga kulturarvet att florera. Under senare delen av århundradet öppnade Nordiska museet och Skansen i Stockholm och hembygdsrörelsen formade sig i Samfundet för Hembygdsvård. Ungdomsrörelser växte fram och Naturskyddsföreningen bildades 1909. Engagemanget gällde kulturhistoriens bevarande och i detta ingick även bevarandet och återupptäckten av kulturlandskapet och den vilda naturen. Tankar uttrycktes om hur viktigt det var med naturen som motvikt till den människofientliga stadsmiljön. Det ökade naturintresset under slutet av 1800-talet innebar ett ökat resande och ökat friluftsliv. I konsten framställdes naturen som besjälad och vild, en romantisk svärmande bild av den nordiska naturen. Kunskapen om naturens betydelse på olika plan växte och spreds, t.ex. uppstod en ny form av vildmarksturism. Dessa rörelser karaktäriserades av en radikal demokratisk form av nationalism snarare än en konservativ och det historiska arvet sågs som en potential för utveckling.⁸

Naturparken gestaltades för att bli så lik naturen som möjligt, den skulle bli en ersättning för den natur som gick förlorad i och med stadens utbredning. Man vurmade för den nordiska naturen och i parkerna planterades svenska träd och växter framför exotiska, dyra, skötselkrävande och ömtåliga växter.

I hela landet präglades slutet av 1800-talet av filantropi och privata aktioner av olika slag. Dessa insatser kom efter 1910-talet att bli mer och mer professionaliserade och officiella samtidigt som de blev politiserade.⁹

Långbergsparken är på så vis i sin gestaltning och tillblivningssätt väldigt tidstypisk och utgör ett intressant dokument på svensk park- och trädgårdshistoria. Den är ett spännande exempel på den tidens stämningar, samhälls- och formideal.

LÅNGBERGET SOM REKREATIONSSKOG

Rekreation vid förra sekelskiftet

Hälsoproblemen kom att bli omfattande i de växande städerna och hur man skulle kunna förbättra förhållandena för främst arbetarklassen präglade planerandet av samhället och olika åtgärder vidtogs av bland annat läkare och arkitekter. Nya funktionella bostäder som var

⁸ ”Återblickar” s.7-20

⁹ Wetterberg

rymligare byggdes för att komma tillrätta med trångboddheten där sjukdomar spreds. Trånga gränder fick ge vika för breda gator där ljus och luft släpptes in för att till exempel lättare kontrollera bränder. I denna mer öppna stadsbild växte också fenomenet stadspark fram och under 1890-talet började naturparkerna anläggas, belägna utanför städerna men ändå på ett lagom avstånd för dagsutflykter. Här anlades även idrottsplatser, lekplatser, scener för konserter osv. Här skulle finnas ”kulturella förströelser för arbetarklassen”, även ett led i nykterhetsarbetet.¹⁰ Hälsoaspekterna handlade om att människor skulle få tillgång till frisk luft, friskt vatten och få ett bättre socialt, aktivt och varierat liv. Det var alltså både fråga om en kroppslig och själslig hälsa som eftersträvades. Ett nytt fenomen var även att lekplatser började anläggas i slutet av 1800-talet vilket var ett utslag av en ny syn på barns behov av rörelse och lek. Man såg ett samband mellan leken utomhus och förbättrad hälsa och karaktärsdaning.¹¹

Dr. Hærens idéer var i högsta grad en produkt av sin tid. I hans texter finns tydliga drag av nationalism, elitistisk liberalism och utvecklings- och urvalsteorier men också idéer vad gällde folkhälsan. I sitt invigningstal sade han bland annat ”Att vara patriot är ingen berömmelse, blott en plikt, men en skam att inte vara det. Det lilla patriotiska arbetet i god avsikt är lika berömvärdt som det stora... Vårt verk är visserligen ett litet, men viktigt exempel på god sammanhållning.”¹² I sina memoarer uttrycker han att ”Arbetet, äfven det stränga ihärdiga, är både kroppens hälsa och sundhet” och han uttrycker viss förakt inför ”öfveransträngning” som han ansåg inte fanns förr då man arbetade mer och således var friskare.¹³ 1800-talets utvecklingstankar innebar ofta extrema teorier om biologins urval, de starka människorna som överlever de svaga som ”rensas ut”. På så sätt blir t.ex. fattigdomen något naturligt. Däremot strävade han efter att erbjuda hjälp till dem som verkligen ville ta sig ur dåliga förhållanden, som hade potential att bli en del av den ”starka gruppen” människor.¹⁴ Resultatet av tankar som idag kan tyckas förkastliga åsiker resulterade i alla fall en hel del bra initiativ som bättre boende för de fattiga, hans arbete som läkare och iordningställandet av Långbergsparken.

Rekreationsskogar idag

Dagens syn på parkens och naturens funktion som nödvändig för människors hälsa och rekreation påminner mycket om tankarna kring förra sekelskiftet. Det finns tendenser till att på samma sätt se naturen som något som kan bota människor från ohälsa som har med stress och allt för snabba förändringar att göra. Här kan ett uppskruvat tempo balanseras och man kan närma sig ett helhetsperspektiv. Nya trädgårdar och parker anläggs där främsta syftet är att vara hälsobringande, bara genom att vistas på dessa platser ska människan kunna bli frisk, gärna med inslag av terapi i form av t.ex. arbete med odlingen. Återigen aktualiseras vikten av rena miljöer i städer som snabbt förtätas. Parken och trädgården har även fått en ökad status som en kulturföreteelse i samhället där kreativitet och konstnärligt utövande får utrymme. Kommuner anger i planer för sitt samhällsbygge att parkerna bland annat ska vara platser för avkoppling från stress och vara impulser till ett mer kvalitativt liv.¹⁵ I Strängnäs är en av

¹⁰ Norlin s.306

¹¹ Norlin s.287-289

¹² Ur ST år 1894 Elmbergs Strängnäskrönikor s.54 del 1

¹³ Hæren 1852-1854 s.11-13

¹⁴ Hæren 1891

¹⁵ Stockholms parkprogram s.5

Samhällsbyggnadskontorets visioner att bidra till ett samhälle som är läkande där parkerna är en viktig del av invånarnas livsmiljö.¹⁶

Likaså blir bevarandet av kulturhistoriska platser och byggnader viktigt av existentiella och etiska skäl. Till de historiska platserna knyts band och relationer som utgör stabilitet och kontinuitet som på så sätt blir livsviktiga för människors välbefinnande.¹⁷

Tillsammans med en stads centralt belägna parker finns naturområden som på olika sätt utnyttjas av invånarna i rekreationssyfte. Vad man önskar av en rekreationsskog skiljer sig givetvis mellan olika människor men vissa gemensamma kriterier har man kunnat konstatera i olika undersökningar.¹⁸ Till skillnad från ett produktivt skogsbruk handlar en rekreationsskog främst om att tillvarata människans behov av naturupplevelser. En rekreationsskog bör vara variationsrik, vital och beständig. På ett naturligt sätt bör det finnas information, bekvämligheter och stigar av god kvalitet. Byggnader och andra inslag i miljön bör införas utan att det strider mot den naturliga miljön. Skräp och rester från avverkning och gallring bör tas bort, för att få en attraktiv skog bör alltså inte en rekreationsskog vara föremål för en fri succession.¹⁹ Miljön får inte bli för enformig utan olika slags skogstyper främjas, gläntor och utsikter tas fram, vatteninslag, en rik flora och ett rikt djurliv främjas för att möjliggöra olika slags naturupplevelser. I en rekreationsskog ser man främst till formmässigt välutvecklade växter snarare än att de är viktiga för ekologin även om detta inte behöver vara en motsättning. Varierad skötsel med eftertanke ger också variation och rikedom i både upplevelser och växt- och djurliv. Vissa delar, karaktärsträd och speciella platser kan skötas mer nitiskt medan man på andra platser sparar gammal ved och annat som gynnar växter och djur.

LÅNGBERGSPARKENS BIOTOP

De högsta delarna av Långbergsparken kom tidigt att ligga ovanför det gamla ishavets vattenyta. När vattnet sjönk undan blottades på vissa ställen urberget och stenblock blev liggande kvar. På bergets södra sida består marken till största delen av sandig morän. Längs med den norra sidans förkastningsbrant kan man se ishavets strandlinjer i berget.

Det som naturligt växer i en sådan miljö är främst tall, blåbär och lingon, mossor, lavar och dylikt. Tallarna skapar en helhets känsla i parken, de återkommer över hela området och utgör det övre krontaket. På parkens högsta delar dominerar hållmarkstallskog där trädens stammar är kortare och krokigare.

Åt den södra sidan är det ljusare och marken blir bördigare. På denna sida finns även fler inslag av lövträd. Att det är en så stor koncentration av lövträd här är egentligen ett främmande inslag i den naturliga floran, de växer vanligtvis i en mycket mer bördig jord. Lövskogen är ett resultat av en medveten etablering av lövträd när parken anlades. Det fanns till och med en önskan om att så småningom anlägga en botanisk trädgård här. Det berättas om plantering av bland annat ek, bok, ask, björk och 75 stycken oxlar runt om i parken²⁰ men tyvärr finns inga dokument som berättar exakt vilka och var träden planterades. Under 1930-

¹⁶ Strategisk plan 2004-2006 s.9

¹⁷ Herklint 2000

¹⁸ Kriterier för en rekreationsskog hämtat från Johansson/Hasselberg s.12 ff samt Florgård mfl 1994

¹⁹ Dvs skogen sköter sig helt själv utan människans ingripande.

²⁰ Erneberg s.69

talet är dokumentationen tydligare angående parkskötseln. I Planteringsnämndens protokoll redogörs för inköp av vitgran, hasselnöt, ek, kastanj som planterades utmed Parkvägen. Under följande år fälldes även en hel del virke i hela området och skogen förnygrades.

Idag är det ek som präglar den största delen av lövskogsområdet, de har ännu inte blivit till riktigt stora träd men om de friläggs på ett bra sätt kommer området fortsätta att utvecklas till en fin lövskog dominerad av ekar. Inslagen av bok finns framförallt vid Benninge.

Komplettering

Kartläggningen av Långbergsparkens växter, djur, svampar, insekter, fåglar o.s.v. är ett arbete som måste fortsätta under lämplig säsong. Till exempel finns pågående forskning på Naturhistoriska riksmuseet om vilda växter som kommit in i stadsparkerna och ett intresse finns att studera denna flora på Långberget samt andra parker i Strängnäs.²¹ I och med en komplettering av uppgifter rörande biotopen kan även målen för åtgärder och skötsel komma att utökas.

SKÖTSELPLAN

”Skötseln – eller frånvaron av skötsel – avgör på lång sikt vilken vegetationstyp man kommer att få i framtiden. Att bestämma **vilken typ av skötsel** som ska sättas in är alltså mycket viktig. Att inte bestämma sig är oftast detsamma som att besluta att området **inte** ska skötas. Det är ett av de viktigaste besluten man kan ta, fastän det inte är medvetet.”²²

Övergripande mål för skötselplanen

- Med hjälp av en skötselplan formuleras parkens betydelse som kulturhistorisk plats, som rekreationsskog och stadspark. Skötselplanen bidrar till att visa att platsen är viktig för Strängnäs sociala liv, kultur, ekologi och miljö.
- Skötselutföraren får en bättre orientering och ett verktyg att göra en regelbunden genomgång av behov och åtgärder i parken.
- *Stadspark:* Det finns många byggda detaljer, karaktärsträd, medvetet gestaltade områden, utsiktsplatser osv. Vissa av dessa parkelement är idag bortglömda och ibland även dolda av växtlighet. Genom skötselplanen visas parkens egenart och det blir enklare att lyfta fram värdet av att bevara och utveckla den och sköta den med samma omsorg som övriga stadsparken. Anvisningar för parkskötsel är hämtade ur ”Skötselmanualen 98” och även ur föregångaren från 1989 och anpassade till växtvalet och parkens förutsättningar.²³
- *Rekreationsskog:* I åtgärder och skötsel tas hänsyn till tydliggörande och bevarande av det som karakteriserar en rekreationsskog samt till möjligheter till ökad mångfald av djur och växter. Johansson/Hasselberg²⁴ tar upp ett antal punkter som kan användas vid skötseln av en rekreationsskog:

²¹ Se bilaga 2

²² Florgård, Mörthberg, Wallsten s.53

²³ Se bilaga 4

²⁴ s.25

Allmänna skötselplaner för en rekreationsskog:

- Gynna fler trädslag, framförallt olika lövträd, än i konventionellt skogsbruk.
- Svaga åtgärder är att föredra framför hårda.
- Bevara brynen och gynna där särskilt olika blommande buskar och lövträd.
- Spara här och var täta snår för djurlivet.
- Utför ingen röjning och gallring på impedimerad mark, dvs. berg och myr.
- Lämna ovanliga och udda trädslag, t.ex. ek, ask, lind, lönn, fågelbär, sälg och en.
- Spara vackra och säregna träd och trädsmålingar. Träd som är eller kan utvecklas till vackra individer bör gynnas och frihuggas. Dessa karaktärsträd utgör viktiga knutpunkter som berikar upplevelsen av parken. De bör därför skötas mer omsorgsfullt än övriga träd genom beskärning vid behov och att sly hålls efter extra noga.
- Var extra försiktig i bestånd som lätt bildar rot- och stubbskott, t.ex. aspbestånd, då hårda åtgärder lätt ger upphov till ett stort uppslag och blir mer skötselkrävande.
- I större ungskogsområden bör man röja passager genom området.

Beståndstyper och skogsskötsel

De olika beståndstyperna och hur man sköter dessa är hämtat ur Gustavsson/Fransson.²⁵

Om inget annat anges avses vinterröjningar, efter oktober månad.

- *Ekologi och miljö:* I åtgärder och skötsel tas hänsyn till möjligheter för ökad mångfald av djur och växter. Speciellt viktigt är att kompensera förlusten av skogsbrynen på grund av exploateringen runt parken, genom att värna om och göra nyplanteringar av blommande buskar och träd samt sådana som bär frukt och bär. Av stor vikt är också bevarandet av klippställarna med den växtligheten av lavar och mossor som blir speciell i en skog som domineras av tall och hällmark. Den planterade ädellövskogen är ett intressant inslag som bör bevaras. Enligt de nationella miljömålen ska den biologiska mångfalden stärkas bl.a. genom att arealen äldre lövskogarna ökar samt att förnyringen av lövskogar ökar.²⁶

Vid t.ex. Dr. Hærens nya väg har några av träden skadats av maskiner eftersom det på vissa ställen är trångt. Idealiskt vore att inte alls använda maskiner vid arbeten i parken utan använda häst vid bortförsl av material. Det är det mest skonsamma sättet för växter och mark och är även ett positivt inslag i upplevelsen av skogen. Alternativt är att anpassa maskinerna för att minska skador på växtligheten.

- *Kulturhistorisk miljö:* Miljömålen tar också upp bevarandet av kulturhistoriska miljöer som ett viktigt kvalitetsmål.²⁷ En skötselplan gör det enklare att iaktta varsamhet inför detaljer och parkens helhet som en kulturhistoriskt viktig plats och som fenomen.

Delmål

- Det är viktigt att få tydligare entréer till parken speciellt den huvudsakliga entrén från Södertäljevägen. I och med att parken är helt kringbyggd så finns det få entréer och de

²⁵ s.114-121. Se även bilaga 3.

²⁶ www.miljomal.nu

²⁷ www.miljomal.nu

som finns är inte tillräckligt tydliga. Enligt översiktsplanen ska alla rekreatiomsområden ha en god tillgänglighet.²⁸

- På sikt vore ett återuppförande av paviljongen Fagerblick ett berikande av parken. Platsen är idealisk för en utsiktspaviljong och i parken saknas inslag av olika former av byggnationer, något som förr fanns. Paviljongen kan antingen uppföras med samma design som den gamla eller kanske hellre låta en helt ny byggnad få pryda platsen.
- Området kring Skogshyddan rustas upp för att bli mer inbjudande.
- En permanent utställning arrangeras vid huvudentrén.
- Skötselplanen bör revideras med jämna mellanrum, framförallt i tillämpningens första period.

Markdisposition

Parken delas in i olika områden med olika karaktärer vars olikheter på så sätt renodlas samtidigt som uppdelningen gör skötselbeskrivningen enklare.

Parken delas av en hög bergsknalle i en mörk norra del (1) och en ljusare södra del (3). Den södra delen karaktäriseras av fler lövträd, och en markvegetation bestående av gräs, ormbunsväxter och liknande medan den norra sidan är dominerad av barrträd, ris och mossa. Parkens mittersta del (2) ligger betydligt högre än resten av området och har därför en annan karaktär. Dessa områden är i sin tur uppdelade i olika delar, beroende på stigars sträckning, förändring i terräng eller växtlighet, olika sätt att sköta eller använda respektive område. Dessutom finns ytterligare mindre områden inom dessa som har specifika skötselkrav eller är speciella på något sätt och därför kräver särskild behandling.

1:1 Huvudentrén

Beskrivning: Detta är den huvudsakliga infarten till Långbergsparken. En asfalterad bilväg och en gångväg med stenmjölsbeläggning leder upp mot parken, de är delade av en högvuxen gräsyta. Utmed gångvägen avskiljer en tegelmur mot klippbranten och järnvägsspåret, härifrån har man en fin utsikt. Vägen avslutas i en asfalterad parkeringsyta vid Skogshyddan. Här har restaurangen byggt en rund paviljong som målats i samma röda färg som huset.

Restaurangen har ställt en vagn på en av de två gräsytorna vid infarten, i den står ibland en handskriven skylt med information om öppettider mm.

Mål och åtgärder: Denna viktiga del av parken bär fortfarande spår av järnvägsbygget och ger ett ganska kallt och anonymt intryck och tegelmuren mot klippkanten är väldigt dominerande. Det är viktigt att på ett bättre sätt markera entrén till parken så att den känns inbjudande och i sin gestaltning hör ihop med resten av parken.

²⁸ Fördjupning av översiktsplan för Strängnäs stad, Del A s.51

Gångstigen flyttas delvis för att man ska få en mer inbjudande känsla med växtlighet på båda sidor. Himalayabjörkar med vita stammar planteras för att skapa en björklund som man får passera genom på väg upp till Skogshyddan. Markvegetation utgörs av låga växter som fångar upp färgen på tegelmuren.

Små ytor i denna plantering frigörs och beläggs med stensmjöl där informationstavlor sätts upp som utgör en permanent utställning om Långbergsparken. Tavlornas utformning är den samma som de två som redan finns i parken (1:3, 3:5) men i obehandlat trä på samma sätt som stigarnas namnskyltar. De fästs på svartfärgade metallstolpar.

För att lätta upp intrycket av muren planteras vildvin som tillåts klättra även över muren och ner på andra sidan.

Parkeringsytan utvidgas enligt önskemål från restaurangen och om möjligt tas hänsyn till det träd som nu finns på platsen. Parkeringen avgränsas från gångvägen av en plantering av syrén. Syrén planteras även mellan huset och Dr. Hæréns nya väg för att betona denna ingång till parken och förhindra att den blir misstagen för parkering.

Vagnen med den handskrivna skylten i ser felplacerad ut och ger inte ett bra intryck. För att få en bättre enhetlighet med övriga skyltar i parken sätts istället en gemensam informationstavla upp med en karta över parken samt plats för information som restaurangen önskar sätta upp. Tavlan utformas på samma sätt som utställningstavlorna. Gräsytor vid infarten ersätts med stenkyndel som bildar doftande ”öar” mellan de asfalterade vägarna.

För att ge en tydligare entré bör om möjligt några av vägskyltarna vid uppfarten tas bort samt utforma en mer enhetlig belysning.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bruksbuskage: Syrénhäcken beskärs vid behov för att bibehålla funktionen, görs på senvintern. Luckring och ogräsbekämpning utföres så att buskaget ger ett vårdat intryck. En gång om året och ytterligare en gång för kanterna. Jordförbättring en gång per år, på våren. Kompletteringsplantering vid behov.

Grusytor och stigar: Vår- och höststädning, vid behov ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning.

Informationstavla: Rengöring en gång om året. Reparation och återställande av färg på stolparna vid behov.

Klätterväxter: Vildvinet formas och beskärs vid behov, kontroll minst 1 gång/år. Luckring och ogräsbekämpning så att det inte finns misspyrdande ogräs. Gödsling och jordförbättring så att inte växten visar tecken på näringsbrist.

Mur: Repareras och rengörs vid behov.

Park- och prydnadsträd: Björkarna beskärs varsamt efter behov på sensommaren.

Perenner: Puts och beskärning/nedskärning på våren.

Luckring och/eller ogräsbekämpning utföres så att rabatten aldrig innehåller störande ogräs (3-6 gånger/år).
Gödsling och jordförbättring på våren och vid behov i mitten av sommaren.
Vattning vid behov
Kompletteringsplantering på våren eller hösten
Bekämpning av skadedjur och sjukdomar vid behov.
Omplantering och delning anpassad till varje arts behov.

Nyplantering *Betula jaquemontii Himalayabjörk*
växtlista: *Calamintha nepeta Stenkyndel*
 Parthenocissus quinquefolia 'Engelmannii' Klättervildvin
 Syringa vulgaris var. alba Vit syrén
 Sedum ewersii Mongoliskt fetblad
 Sedum spectabile x telephinum Höstkärleksört

1:2 Skogshyddan

Beskrivning: I huset Skogshyddan bedrivs restaurangverksamhet. Framför huset är en stennjölbelagd plan, på gräsmattan har restaurangägaren ställt upp en minigolfbana. Här finns även lekutrustning. Vid minigolfbanan brukar valborgselden tändas i restaurangens regi. Tegelmuren sträcker sig hela vägen fram till ett staket. Det ser ganska skräpigt ut runt minigolfbanan och bakom huset på grund av att man förvarar bl.a. utemöbler här samt lekutrustningens dåliga status.

Dr. Hæréns nya väg är belagd med bark och stenkross.

Mål och åtgärder: Området behöver en ansiktslyftning som ger en trivsammare miljö för restaurangens gäster och för övriga besökare i parken. Himalayabjörkar planteras som både bäddar in huset samtidigt som björkarna är lätta och ljusa och inte konkurrerar om utsikten. Som undervegetation planteras i cirkel mongoliskt fetblad och stenkyndel. Planteringen gör det också trivsammare att ha utomhusservering framför huset på sommaren. Utmed huset planteras en rabatt med röda, rosa och vita pioner.

Förvaringen av utomhusmöbler och dylikt tas bort och förvaras på annan plats när den inte används. Likaså tas lekutrustningen bort. Den är gammal och sliten och borde vara överflödigt just i denna parken.

Det är problematiskt att hålla liv i valborgstraditionen vid Skogshyddan i och med att området framför huset har krympt. I dagsläget är platsen inte den bästa eftersom minigolfbanan gör att elden kommer väldigt nära träden. Det saknas också utrymme runt brasan att vistas på. Om det går att disponera om golfbanorna kan en mer permanent plats för elden skapas en bit ifrån träden. En låg stenmur markerar eldplatsen som gör att den bättre kan brukas även vid andra tillfällen på året.

Fler syrénplanter planteras bakom huset för att dölja köksingång och förrådsutrymmen som ger ett skräpigt intryck från det hållet.

Syréner planteras också in i trädbeståndet mellan gången och staketet för att göra denna del mer trivsamt och skapa ett slags bersåer. Här monteras bänkar och bord för att erbjuda fikaplatser även till besökare som inte är gäster till restaurangen.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bruksbuskage: Syrénerna beskärs vid behov för att bibehålla funktionen, görs på senvintern. Luckring och ogräsbekämpning utföres så att buskaget ger ett vårdat intryck. Jordförbättring en gång per år, på våren. Kompletteringsplantering vid behov.

Grusytor och stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattningsrännor. Ny bark läggs ut en gång om året på Dr. Hærens nya väg.

Högvuxen gräsyta: Gräsunderlaget vid golfbanan är relativt skötselfri men kan behöva trimmas vid behov för att behålla ett vårdat utseende och bibehålla funktion. Vårstädning. Reparation vid behov. Lövpupptagning på hösten.

Park- och prydnadsträd: Björkarna beskärs varsamt efter behov på sensommaren.

Perenner: Puts och beskärning/nedskärning på våren.

Luckring och/eller ogräsbekämpning utföres så att rabatten aldrig innehåller störande ogräs (3-6 gånger/år).

Gödsling och jordförbättring på våren och vid behov i mitten av sommaren.

Vattning vid behov

Kompletteringsplantering på våren eller hösten

Bekämpning av skadedjur och sjukdomar vid behov.

Omplantering och delning anpassad till varje arts behov.

Skogsbeståndet: Rójning en gång om året.

Skräpkorg: Repareras och målas vid behov. Töms vid behov.

Stigar: Ny bark läggs på en gång om året.

Nyplantering växtlista:

Betula jaquemontii Himalayabjörk

Calamintha nepeta Stenkyndel

Paeonia officinalis Bondpion

Parthenocissus quinquefolia 'Engelmannii' Klättervildvin

Sedum ewersii Mongoliskt fetblad

Syringa vulgaris Syrén

1:3 Parkområdet vid infarten

Beskrivning:

Utmed infartsvägen växer höga tallar samt mindre fröförökade. På kullen finns främst buskar av bl.a. en och nypon samt mossa, örter och gräs. Klipphällar.

En anlagd stig går tvärs över kullen, från Magnus Lunds väg genom en portal av två tallar som flankerar stigen, över kullen där en bänk finns av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på svartmålad järnplintar. Stigen fortsätter vidare ner till stigen på andra sidan kullen. Rester av en bänk, troligtvis av samma modell, finns i angränsning till 3:1.

Stigen har ingen beläggning utan hålls öppen genom nötning.

En tom informationsskylt i brunmålat trä samt en skylt i obehandlat trä snidat med stigen namn finns vid Magnus Lunds väg, båda monterade på svartfärgade metallstolpar.

En skräpkorg i svartlackerad plåt är också monterad här.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Tvåskiftat bestånd med ett välutvecklat mellanskikt. Bevara buskar, skydda hållarna.*

Undersöka möjligheten att återställa den bänk som blivit förstörd alternativt avlägsna järnfästena.

Vid uppfarten bör stigen dras om för att få en mer naturlig uppgång till parken.

Så småningom ersätts informationstavlan med en ny med samma utformning som den nuvarande men av obehandlat trä för att överensstämja med parkens övriga skyltar. Tavlan förses med samma slags information som vid infarten (1:1).

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov. Järnet målas vid behov.

Informationstavla: Rengöring en gång om året. Reparation och återställande av färg på träet och stolparna vid behov.

Skogsbeståndet: Røjning vart tredje år. Gallring vid behov.

Skylt: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.

Stigen: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Røjning av sly och ogräs en gång om året för att hålla stigarna öppna.

1:4 Parkområdet vid Skogshyddan

Beskrivning:

Tallar dominerar, de blir lägre högre upp i terrängen där även de kala hållarna blir fler. Inslag av en, låga ekar och andra lövträd, yngre tall. Mossa, ljung, lingon och blåbär. Klippig mark.

En stig med trappa leder upp till Magnus Lunds väg.

Dr. Hærens nya väg är belagd med bark och stenkross. På Magnus Lunds väg är det utlagt asfaltsfräs och till viss del även stensmjöl. På många ställen är den upphöjd med hjälp av stenblock för att få en jämnare stigning. Övriga stigar har ingen beläggning utan hålls öppna genom nötning.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Ljust pelarsalsbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underbeståndet. Sly hålls efter, tallbeståndet gallras. Dagens karaktär behålls.*

Asfalten på Magnus Lunds väg är förvisso praktisk men smälter dåligt in i miljön och bör därför på sikt bytas ut. För att återställa ett naturligt intryck som också fungerar i den branta sluttningen beläggs stigen med samkross varvat med bark på samma sätt som på Dr. Hæréns nya väg.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Skogsbeståndet: Røjning en gång om året. Gallring vid behov.

Stigar: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattning. Sladdning och pågrusning på Magnus Lunds väg. Ny bark läggs ut en gång om året på Dr. Hæréns nya väg.

Trappor: Hålls fria från ogräs, mossa mm. Trappstegen riktas och repareras vid behov.

1:5 Utmed Södertäljevägen

Beskrivning:

En brant slänt med gräs ner mot vägen. Buskage av huvudsakligen tall bildar en skärm. En stor frilagd ek finns nära stigen. Färre träd närmare entrén.

Två bänkar i varsin ände av stigen av typen med ryggstöd av obehandlad ek monterad på två stenblock.

Stigen är bred och belagd med stensmjöl.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Lågbestånd.* Få överståndare. För att få en vackrare och mer funktionell skärm mot vägen och som bättre binder jorden i slänten, kompletteras tallplanteringen med blommande buskar framförallt närmare entrén där växter saknas.

Karaktärsträd: Aggressivt sly hålls efter under eken för att den ska synas bra från stigen. Behåll annars underväxt som verkar positivt på faunan och ekens utveckling. Kronan behöver 2 meters mellanrum till nästa granne. Trädet stammas upp vid behov så att det blir en bra balans mellan krona och stam.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.

Park- och prydnadsträd: Beskärning av eken vid behov.

Skogsbeståndet: Røjning en gång om året. Gallring vid behov.

Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning. Vinterhållning utförs.

Nyplantering växtlista:

Prunus cerasus *Surkörsbär*

Prunus spinosa *Slån*

Rosa dumalis *Nyponros*

1:6 Norra sluttningen

Beskrivning:

Parkens norra sida är en brant klippig sluttning ner mot järnvägen. Ett

gunnebestängsel skiljer banområdet och parken. En skärm av lövträd är etablerad på andra sidan staketet mot järnvägen. Tall med inslag av lövträd växer utmed stigen och på klippbranterna. Stensöta, mossa mm växer på klippställarna. Fem stycken bänkar av typen utan ryggstöd med ribbor av tryckimpregnerat trä är monterade utmed stigen. På flera ställen slingrar sig stigar och trappor upp för branten. Troliga rester av en bänk finns utmed Hålvägen.

Dr. Hærens nya väg är belagd med bark och singel.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Tvåskiktat, buskrikt bestånd med underväxt av främst buskar* är det övergripande målet.

Parkens norra sida som tidigare var ansiktet mot staden har i och med järnvägsbygget förvandlats till något av en baksida. För att ändra detta och göra även denna del till ett intressant stråk kan man lyfta fram tre olika karaktärer och renodla dem som på så sätt bildar tre olika "stationer" utmed stigen.

1:6a: Hålvägen är anlagd på ett sätt som skapar en spännande miljö. Dess sträckning bildar gömslen, trappor som försvinner bakom ett stenblock och runt stigen höjer sig branta dramatiska mossbeklädda klippväggar. För att ytterligare betona denna stämning kompletteras den naturliga florin med fler sorter av mer kultiverade växter som smälter samman med miljön men som samtidigt levandegör och lyfter fram platsen.

En ny bänk av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på svartmålad järnplintar monteras på samma plats som det tidigare funnits en bänk.

För att få en mer tydlig entré till Hålvägen läggs några trappsteg av råklyven sten eller om det i området finns passande stenblock, i början av stigen.

1:6b: *Lundartat lågbestånd.* På denna sida om Hålvägen är det ljusare, mer lövträd och gräs. En fin hasselbuske växer vid bänken och ytterligare hassel finns utmed stigen, det finns på så vis underlag att skapa ett fint hasselbestånd med dess speciella karaktär. Tallar och överståndare av lövträd gallras bort på sikt.

1:6c: Ner från bron på Isak Fehrs väg leder en ravin som ser ut att en gång i tiden varit en bäckfåra. Även om det inte rinner vatten här längre är det ett spännande motiv som lyfts fram genom att man röjer allt sly utmed fåran. Åtgärden gör också att utsikten från bron tas fram. I detta område dominerar asp och det finns få tallar. Med risk för att det blir ytterligare sly bör man ändå överväga att avlägsna några av de större träden som är skadade och bidrar till det risiga intrycket. Fina exemplar av asp sparas och likaså hassel.

Det är trångt för maskiner utmed Dr. Hærens nya väg och några av tallarna har blivit skadade. De tallar som kan tyckas stå i vägen är dock ett fint inslag och ger stigen en speciell karaktär och bör därför få stå kvar. Om de

inte överlever på grund av skadorna kan det ändå bli aktuellt att avlägsna dessa tallar.

Namnskylt för Hålvägen kompletteras.

I höjd med Isac Fehrs väg finns en trappa som leder rakt upp men avslutas en bit upp utan att den leder någonstans. Den bör rensas från sly och andra växter som hotar att förstöra den. Markvegetationen runtomkring främjas, blåsippor, ormbunkar, stensöta, gräs, osv. ger en fin inramning till denna mystiska trappa.

Lövsjärmen mot järnvägen ger ett tätt och bra skydd men kan behöva en uppsnygning.

På sikt bör bänkarna bytas ut för att bättre överensstämja med parkens övriga bänkar som i sin utformning integreras bättre i skogsmiljön.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov. Järnet målas vid behov.

Skogsbeståndet: Røjning vart tredje år. Hålla efter sly men även släppa upp vissa lämpliga träd för att förnygra beståndet. Gallring vid behov.

Skylt: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.

Stigar: Ny bark läggs ut en gång om året på Dr. Hærens nya väg.

Stängsel: Repareras vid behov.

Trappor: Hålls fria från ogräs, mossa mm. Trappstegen riktas och repareras vid behov.

1:6a:

Perenner: Puts och beskärning/nedskärning på våren.

Luckring och ogräsbekämpning en gång om året.

Gödsling och jordförbättring på våren och vid behov i mitten av sommaren.

Vattning vid behov.

Kompletteringsplantering på våren eller hösten

Bekämpning av skadedjur och sjukdomar vid behov.

Omplantering och delning anpassad till varje arts behov.

Prydnadsbuskar och träd: Luckring och ogräsbekämpning en gång om året. Beskärning anpassad till varje arts behov. Gödsling och jordförbättring så att växten har en optimal utveckling och aldrig uppvisar tecken på näringsbrist. Kompletteringsplantering vid behov.

1:6b: Røjning en gång om året, hassel gynnas.

1:6c: Bäckfåran hålls fri från allt sly. Røjning en gång om året.

Anm.: Banverket har servitut på området närmast järnvägen.

<u>Nyplantering</u>	<i>Adiantum pedatum</i> <i>Adiantum</i>
<u>I:6a, växtlista:</u>	<i>Astilbe arendsii</i> 'Irrlicht' <i>Astilbe</i>
	<i>Brunnera macrophylla</i> <i>Kaukasisk förgätmigej</i>
	<i>Geranium macrorrhizum</i> 'Spessart' <i>Flocknäva</i>
	<i>Hedera helix</i> <i>Murgröna</i>
	<i>Hydrangea petiolaris</i> <i>Klätterhortensia</i>
	<i>Larix leptolepis</i> 'Pendula' <i>Japansk hänglärk</i>
	<i>Meconopsis betonicifolia</i> <i>Blå bergvallmo</i>
	<i>Phyllitis scolopendrium</i> <i>Hjorttunga</i>
	<i>Polygonatum x hybridum</i> <i>Jätterams</i>
	<i>Taxus baccata</i> 'Repandens' <i>Krypande idegran</i>
	<i>Tiarella cordifolia</i> <i>Spetsmössa</i>
	<i>Clematis vitalba</i> <i>Skogsklematis</i>

2:1 Parken omkring Magnus Lunds sten

Beskrivning: Träden är lägre här. Tall lövträd, främst ek. Buskar av bl.a. nypon och en. Hallon, stensöta, gräs.

Två utsiktsstråk från högsta klippan.

Minnessten med bänk nedanför av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på två stenblock. En sådan bänk finns även utmed Hålvägen.

Stenbro med räcke troligtvis av tryckimpregnerat trä och svartfärgade metallstolpar. Någon form av gråmålad tätning mellan stenarna har börjat vittra sönder och dess gula färg kommer fram.

På Magnus Lunds väg är det utlagt asfaltsfräs och till viss del även stensmjöl. På många ställen är den upphöjd med hjälp av stenblock för att få en jämnare stigning. Stensmjöl är delvis belagd på Hålvägen.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Ljust pelarsalsbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underbeståndet.*

Hålla utsiktsstråken öppna.

Asfalten på Magnus Lunds väg är förvisso praktisk men smälter dåligt in i miljön och bör därför på sikt bytas ut. För att återställa ett naturligt intryck som också fungerar i den branta slutningen beläggs stigen med samkross varvat med bark på samma sätt som på Dr. Hæréns nya väg.

Avlägsna tätningsmassan i stenbron, hålrummen ersätts med sten.

Skötsel:

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.

Minnesstenen: Rengörs en gång om året och vid behov.

Skogsbeståndet: Rövning en gång om året. Gallring vid behov.

Stenbron: Repareras vid behov. Träet rengörs en gång om året. Metallrören

målas vid behov.

Stigar: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattnings. Sladdning och pågrusning på Magnus Lunds väg.

2:2 Högsta punkten

Beskrivning: Högst uppe på Långberget finns inte många träd. Vegetationen utgörs av buskar, sly, gräs, mossa och lavar. På vissa ställen är klipphällarna bara. Vid vattencisternen finns några träd, bl.a. en fin ask. Cisternens tak utgör en utsiktsplats med stenmjölsbeläggning. En sittplats med bord är fastgjuten på mitten. Gamla ventilationsrör sticker upp i gjutjärn. Milsvid utsikt som inte är skymt åt något håll.

Vid sidan om cisternen står en flaggstång i vit plast uppsatt 2004.

Bänk utmed stigen och vid flaggstången av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på två stenblock.

På Magnus Lunds väg är det utlagt asfaltsfräs och till viss del även stenmjöl. På många ställen är den upphöjd med hjälp av stenblock för att få en jämnare stigning.

En ask vid sidan av vattencisternen är del av platsens karaktär.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Lågbestånd*. Få överståndare. Bevara buskar och gynna utvecklingen av buskskiktet för att göra platsen mindre kal och på så sätt även skydda klipphällar genom att det finns mer organiskt material som kan samlas i klippskrevorna. Vegetation som lätt tar över t.ex. hallon, hålls efter.

Sittplatsen som finns på cisternen idag smälter inte in i omgivningen. Den bör därför tas bort. Sittplatser kan överhuvudtaget anses som onödiga just här. Det finns många andra utsiktsplatser med bänkar i parken. Ett räcke monteras istället runt kanten, utom mot ingångssidan, mot vilket man kan luta sig. Utmed sidorna på cisternen planteras slån som gör att kullen blir mjukare och smälter in bättre i miljön. En kikare med myntkast monteras samt en skylt med en bild över vyn med namngivna riktmärken i staden.

Utsiktsgatorna från flaggstången hålls öppna.

Asfalten på Magnus Lunds väg är förvisso praktisk men smälter dåligt in i miljön och bör därför på sikt bytas ut. För att återställa ett naturligt intryck som också fungerar i den branta slutningen beläggs stigen med samkross varvat med bark på samma sätt som på Dr. Hæréns nya väg. Den anlagda och upphöjda stigen i en ögla nedanför cisternen håller på att växa igen, bör tas fram och eventuellt beläggas med stenmjöl.

Skötsel:

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.

Flaggstång: U-balkarna målas vita vid behov. Repareras vid behov.

Grusytor: Vår- och höststädning Vid dessa tillfällen görs också vid behov ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattningsrännor.

Park- och prydnadsträd: Asken beskåras vid behov.

Skogsbeståndet: Rönning en gång om året. Gallring vid behov.

Stigen: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattningsrännor.

Nyplantering Prunus spinosa Slån
växtlista:

2:3 Området kring Isak Fehrs väg

Beskrivning: Denna del karakteriseras av en hel del kala klippväggar, lågt växande tallar och enar. Här går Isak Fehrs väg som sträcker sig i en ögla utmed klippkanten. Från Magnus Lunds väg går en trappa ner till stigen. Ett lågt svartmålat stålrorräcke finns uppsatt vid den skarpaste kurvan. Fyra stycken bänkar av typ *b* är placerade utmed stigen varifrån man har en fin utsikt. Över en ravin som kan ha varit en bäckfåra går en träbro med räcke och man får en känsla av att det här en gång varit ett vattenfall. Här växer enbuskarna tätt och bildar städsegröna väggar kring stigen. Ytterligare två bänkar av typen utan ryggstöd med en plankor av obehandlad ek monterad på två stenblock, finns ovanför bron samt på klippväggarna nedanför.

Vid bron finns en ek med speciellt växtsätt. En tvåstammad tall växer mitt i korsningen Magnus Lunds väg/Isak Fehrs väg. Här finns även ett lägre slånärsbuskage.

På Magnus Lunds väg är det utlagt asfaltsfräs och till viss del även stensmjöl. På många ställen är den upphöjd med hjälp av stenblock för att få en jämnare stigning. Stensmjöl är delvis utlagt på Isak Fehrs väg.

Mål och åtgärder: Skogsbeståndet: *Mångskiktat bestånd*. En tätare växtlighet tillåts här för att skydda dessa högre delarna av parken, klippväggarna, mossor, lavar, hällmarkstallskogen mm, från för stor påverkan av vind och nederbörd.

Karaktärsträd: Eken vid bron och tallen i korsningen hålls fria från ogräs och sly. Slånärsbuskarna får växa till sig och sprida sig men beskåras om de växer in i gången. Även eken och enarna beskåras om grenar kommer i vägen för gående över bron. Enen beskåras så att det finns gröna barr kvar innanför snittet.

Namnskylt till Isak Fehrs väg kompletteras.

Asfalten på Magnus Lunds väg är förvisso praktisk men smälter dåligt in i miljön och bör därför på sikt bytas ut. För att återställa ett naturligt intryck som också fungerar i den branta slutningen beläggs stigen med samkross varvat med bark på samma sätt som på Dr. Hærens nya väg.

Skötsel: Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.
Park- och prydnadsträd: Eken beskärs vid behov.
Skogsbeståndet: Røjning en gång om året. Gallring vid behov.
Skylt: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.
Stigen: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattning. Sladdning och pågrusning på Magnus Lunds väg.
Räcke: Räckets utmed stigen repareras och målas vid behov.
Trappor: Hålls fria från ogräs, mossa mm. Trappstegen riktas och repareras vid behov.
Träbro: Rengörs och träbehandlas en gång om året. Repareras vid behov.

2:4 Området kring Fagerblick

Beskrivning: Terrängen stiger och det blir märkbart på växtligheten. Miljön är kargare även om den fortfarande domineras av tall så är dessa lägre och inslagen av lövträd är få. Inslag av buskar t.ex. en, slån och nypon. Klippig terräng.

En vacker flerstammig tall finns på andra sidan staketet som del av utsikten.

Dr. Hæréns nya väg är belagd med bark och singel. På Magnus Lunds väg är det utlagt asfaltsfräs och till viss del även stenmjöl. Övriga stigar har ingen beläggning utan hålls öppna genom nötning.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Tvåskiftat bestånd med välutvecklat mellanskikt.*

Karaktärsträd: Under tallen och runt tallen hålls fritt från sly så att kronan framträder och har ett avstånd från närmaste granne.

Paviljongen Fagerblick återuppförs. Från platsen finns två utsiktsstråk på båda sidor om tallen som öppnas upp. Stigen och trappan upp till Fagerblick rensas från ogräs. En ny namnskylt sätts upp för att peka ut Djäknestigen.

Asfalten på Magnus Lunds väg är förvisso praktisk men smälter dåligt in i miljön och bör därför på sikt bytas ut. För att återställa ett naturligt intryck som också fungerar i den branta slutningen beläggs stigen med samkross varvat med bark på samma sätt som på Dr. Hæréns nya väg.

Skötsel: Belysning: Repareras vid behov.
Park- och prydnadsträd: Røjning en gång om året under och runt eken. Beskärning vid behov för att bibehålla formen.
Skogsbeståndet: Røjning vart tredje år. Gallring vid behov.
Skylt: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.
Stigar: Upphöjningarna med sten repareras och återställs vid behov. Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning. Ny bark läggs ut en gång om året på Dr. Hæréns nya väg.

Trappor: Hålls fria från ogräs, mossa mm. Trappstegen riktas och repareras vid behov.

3:1 Västra parkområdet

Beskrivning: Terrängen övergår på flera ställen till mer klippig med stora sprängda och kantiga stenar i stället för släta hällar. Tallar som överståndare men med mer inslag av lövträd och sly.

Här finns en av parkens entréer, promenerande från Stadsskogen kommer in i parken via denna. En skräpkorg i svartlackerad plåt är placerad här.

De två stigarna är breda och belagda med stensmjöl.

Mål och åtgärder: Skogsbeståndet: *Tvåskiftat bestånd med ett välutvecklat mellanskikt.* Underskiktet hålls öppet. Örter gynnas och klipphällarna skyddas.

Namnskylt till Parkvägen kompletteras. Här sätts även en informationstavla upp för att tydliggöra denna parkentré bättre. Informationstavlan utformas på samma sätt som den vid infarten samt förses med samma slags information.

Skötsel: Belysning: Repareras vid behov.
Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.
Informationstavla: Rengöring en gång om året. Reparation och återställande av färg på stolparna vid behov.
Skogsbeståndet: Røjning vart tredje år. Gallring vid behov.
Skräpkorg: Repareras och målas vid behov. Töms vid behov.
Skyltar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.
Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning. Vinterhållning utförs.
Trappor: Hålls fria från ogräs, mossa mm. Trappstegen riktas och repareras vid behov.

3:2 Området vid Långbergsskolan

Beskrivning: Terrängen övergår på flera ställen till mer klippig med stora sprängda och kantiga stenar i stället för släta hällar. Tallar som överståndare med inslag av en del sly och ek som har kommit upp en del i höjd.

Närheten till Långbergsskolan gör att denna delen är mer sliten än övriga skogen eftersom den används till lek. Markvegetationen slits, klipphällarna blir blottlagda, sly och grenas knäcks osv. De två stigar som leder upp i parken från Parkvägen har blivit utsuddade.

Parkvägen är bred och belagd med stensmjöl.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Ljust pelarsalsbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underväxten.* Tall som överståndare. Bevara de buskar som finns för att skydda klipphällarna. Skapa grupper av buskar och sly med öppna rörelsestråk mellan.

Skolelevernas användning av skogen är positiv men innebär en hel del slitage. Idealiskt vore om skolan på något vis deltog i skötseln av området för att öka kunskap och ansvarskänsla bland eleverna.

Stigen som går upp och ansluter till Hålvägen bör få en mer markerad början med stensmjölsbeläggning. Den andra stigen är inte nödvändig att bevara, den är något överflödigt.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Skogsbeståndet: Översyn en gång om året och eventuell röjning och beskärning av brutna grenar osv. Röjning vart tredje år. Gallring vid behov.

Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattning. Sladdning och pågrusning på Parkvägen.

3:3 Södra branten

Beskrivning:

Berget sluttar brant åt södra sidan. Här dominerar ek. Det finns även inslag av gran vilket är ovanligt i parken och just dessa skulle kunna vara de planterade vitgranar som gamla handlingar beskriver (se ovan). Flera inslag av lövträd och sly. Även flera överståndare av tall finns, framförallt nedanför 2:3.

En björk som troligtvis på grund av en sjukdom blivit låg och knotig samt några låga ekar skapar en känsla av fjällvärld vid toppen av Vattustigen.

Vattustigen har rester av stensmjölsbeläggning.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Ljust pelarsalsbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underväxten.* Försiktig kontinuerlig röjning av sly. Speciellt varsam röjning och gallring i branten. Gynnande av rik markflora.

Karaktärsträd: Björken och ekarna hålls fria från sly så att de framträder och syns.

Skötsel:

Park- och prydnadsträd: Beskärning vid behov, björken i så fall på sensommaren. Röjning under träden en gång om året.

Skogsbeståndet: Röjning en gång om året. Gallring vid behov.

Skyltar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.

Stig: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattning. Sladdning och pågrusning på Vattustigen.

3:4 Blandskog

Beskrivning:

Skogen är blandad av gran, tall och lövträd, bl.a. ek, hassel och ask. En

stenåsen sträcker sig från Solstigen och in i området. Marken är fuktig på vissa ställen.

Utmed Solstigen och även inne i beståndet står flera ståtliga och kraftiga tallar bl.a. en trestammig och flera tvåstammiga. Ett bestånd med rödek är ett speciellt inslag.

Solstigen och Parkvägen är breda och belagda med stensmjöl. Parallellt med stenåsen samt närmare skolan finns två viktiga spontant uppkomna stigar som förbinder de två huvudstigarna. Vattustigen har rester av stensmjölsbeläggning. Övriga stigar har ingen beläggning utan hålls öppna genom nötning.

Två bänkar av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterade på två stenblock samt två av typen med ryggstöd av obehandlad ek monterade på två stenblock, finns utmed Solstigen.

En namnskylt finns vid Vattustigens nedre del av obehandlat trä snidat med stigens namn monterad på svartfärgade metallrör. Här finns även en bänk av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterade på två stenblock.

3:4a: Ett område med buskar av bl.a. nypon och slån.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Ljust pelarsalsbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underväxten.* För att skydda de speciella tallarna i kantzonerna bör inte gallringen bli för hård just där. Även för tallarna inne i beståndet är det viktigt att man skapar en variation i underväxtens höjd som bättre står emot hårda vindar.

3:4a: *Tvåskiftat, buskrikt bestånd med underväxt av främst buskar.* För att ge skydd åt smådjur, få en rikare flora osv. sparas detta busksnår men begränsas.

3:4 b: Här är nästan alltid stående vatten. Detta kan utnyttjas till att göra en dammlik plantering med fuktälskande växter som arrangeras på ett sätt som gör att de smälter in i miljön. De utvalda växterna är sådana som i princip sköter sig själva och kan tillåtas få ett förvildat uttryck.

3:4c: Gläntan som finns bredvid hålls öppen. Ett stenbord med sittplatser i sten placeras i gläntan och ger en lite trolsk stämning.

Stigen utmed stenåsen friläggs och hålls öppen, likaså stigen närmast skolan där annars förbindande stig mellan Solstigen och Parkvägen saknas.

Belysningen utmed Parkvägen skiljer sig markant från den övriga och bör på sikt bytas ut för att parken ska få en enhetlig belysning.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid

behov.

Skogsbeståndet: Rövning en gång om året för att hålla bort buskskiktet och sträva mot pelarsal.

Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, reparation och kontroll av avvattning. Sladdning och pågrusning på Solstigen och Parkvägen. Vinterhållning utförs på Solstigen och Parkvägen.

3:4a: Rövning en gång om året runtomkring för att begränsa beståndet, vart 3:e år inne i buskaget för att få bort oönskade växter samt gallra och eventuellt beskära för att gynna enskilda fina exemplar.

3:4b,c:

Perenner: Puts och beskärning/nedskärning på våren.

Luckring och/eller ogräsbekämpning utföres en gång om året.

Gödsling och jordförbättring vid behov.

Kompletteringsplantering på våren eller hösten

Bekämpning av skadedjur och sjukdomar vid behov.

Omplantering och delning anpassad till varje arts behov.

Nyplantering

3:4b,c

växtlista:

Caltha palustris Kabbleka

Eriophorum angustifolia Tuvull

Iris pseudacorus Svärdslija

Myosotis palustris Förgätmigej

Valeriana officinalis Vänderot

3:5 Lövskogen

Beskrivning:

Ädellövskog på tillväxt, främst ek. Inslag av tall, en, gran, kraftiga aspar mm. Häggmispel och kaprifol har observerats. Gräs, ris, ormbunkar dominerar markskiktet.

Fyra bänkar finns i området av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på två stenblock. Vid entrén från Solstigen finns en tom informationstavla i brunmålat trä monterad på svartfärgade metallstolpar samt en skräpkorg i svartlackerad plåt. Ytterligare en likadan skräpkorg finns vid stigen som fortsätter upp mot Parkvägen.

Ett arrangerat stenröse finns vid stigmörningen. Här växer även ett snår av snöbärsbuskar.

Stenmjöl är delvis utlagt på förbindande stig mellan Parkvägen och Magnus Lunds väg. Parkvägen och Solstigen är breda och belagda med stenmjöl. Övriga stigar har ingen beläggning utan hålls öppna genom nötning.

Mål och åtgärder:

3:5a: Lundartat lågbestånd. Överståndare av ek, asp

3:5b, c: *Ljusa pelarsalbestånd med solitärer eller enstaka grupper i underbeståndet*: För att skapa ett mer intressant område där det idag inte finns någon egentlig plats att uppehålla sig på bör man satsa på ett spännande mellanskikt. Överståndarna utgörs främst av ek. Mellanskiktet består av lägre blommande och fruktbärande träd som blir fler ju högre upp

man kommer samtidigt som det blir glesare mellan ekarna som behöver stort utrymmer för kronan. Runt Parkvägen skapas på så sätt en sluttning som får en mer *lundartad* karaktär och som på vårarna präglas av lägre blommande träd som körsbär, vildapel, fläder, rönn med en örtrik undervegetation. Detta är en skogstyp som idag saknas i parken och det blir därför aktuellt att plantera in dessa trädsorter samtidigt som tallarna successivt gallras bort. Dessa frukt bärande träd kan också få ersätta den fruktträdgård som försvann vid byggnationerna.

Entrén snyggas till genom att stenmjölsbelägga och på så sätt tydliggöra stigen som leder in i parken från Solstigen. Så småningom ersätts informationstavlan med en ny med samma utformning som den nuvarande men av obehandlat trä för att överensstämma med parkens övriga skyltar. Tavlan förses med samma slags information som vid infarten (1:1).

Namnskylt till Solstigen kompletteras.

Belysningen utmed Parkvägen skiljer sig markant från den övriga och bör på sikt bytas ut för att parken ska få en enhetlig belysning.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bruksbuskage: Snöbärsbuskaget beskärs vid behov bör att bibehålla funktionen. Ogräsrensning utföres så att buskaget ger ett vårdat intryck

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.

Informationstavla: Rengöring en gång om året. Reparation och återställande av färg på träet och stolparna vid behov.

Skräpkorg: Repareras och målas vid behov. Töms vid behov.

Skyltar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.

Stenröset: Hålls fritt från växtlighet.

Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning. Vinterhållning utföres på Solstigen och Parkvägen.

3:5a: Røjning vart tredje år. Gallring vid behov. Hassel gynnas.

3:5b,c: Røjning vart tredje år. Gallring vid behov. Eken behöver två meter från kronan till nästa granne. Etableringsbeskrjning av de nyplanterade träden de första åren.

Nyplantering växtlista:

Malus domestica *Apel*

Prunus avium *Sötkörsbär*

Prunus padus *Hagg*

Sambucus nigra *Fläder*

3:6 Benninges bokskog

Beskrivning:

Här finns några riktigt stora bokar som effektivt är planterade som i en ring. Flera självsådda plantor finns i hela området tillsammans med andra lövträd, tall och sly. Terrängen är klippig och sluttar ner mot Benninge. En

rest av en mur finns i stigmursningen.

En bänk finns av typen utan ryggstöd med plankor av obehandlad ek monterad på två stenblock samt skyltar av obehandlat trä snidat med stigens namn monterad på svartfärgade metallrör.

Efter Fagerblick mot Benninge är det stenmjölsbeläggning på Magnus Lunds väg. Dr. Hærens nya väg är belagd med bark och singel. Övriga stigar har ingen beläggning utan hålls öppna genom nötning.

Mål och åtgärder:

Skogsbeståndet: *Mörk pelarsalsbestånd helt utan underväxt.* Så småningom kan detta bli ett område som är dominerat av bok. Viss inplantering av bok för att få en jämnare tillväxt av beståndet. Bok etablerar sig i skydd och i skugga så det är viktigt att inte röja och gallra för hårt under plantans första 10 år. Under denna period ökas ljusinsläppet successivt, tallen gallras bort först och därefter övriga lövträd till förmån för bokskogen.

Belysningen utmed Parkvägen skiljer sig markant från den övriga och bör på sikt bytas ut för att parken ska få en enhetlig belysning.

Skötsel:

Belysning: Repareras vid behov.

Bänkar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation vid behov.

Skogsbeståndet: Rövning en gång om året. Gallring vid behov. Uppsikt över bokplantorna så att de inte konkurreras ut. Röv även gräs mm. runt plantan.

Skyltar: Rengöring och träbehandling en gång om året. Reparation och återställande av färg vid behov.

Stenmur: Muren hålls fri från sly och ogräs.

Stigar: Vår- och höststädning, vid behov görs ogräsbekämpning, sladdning, pågrusning, reparation och kontroll av avvattning. Vinterhållning utförs på Parkvägen. Ny bark läggs ut en gång om året på Dr. Hærens nya väg.

TYDLIGGÖRANDE OCH ATTRAHERANDE

- För att göra informationen om Långbergsparkens historia och betydelse mer tillgänglig för Strängnäs invånare och besökare föreslås en permanent utställning utmed entréuppfarten. Här finns texter och foton ur arkivet som ger en bild av parkens tillblivelse och gestaltning under åren. Sex olika stationer finns i förslaget där skyltar finns med information:
 1. Allmän historik
 2. Skogshyddan, bildmaterial
 3. Fagerblick samt andra platser i parken, bilder
 4. Järnvägsbygget 1994
 5. Parken idag, platserna, gestaltningstanken
 6. Djur och växter, speciella träd.

Viktigt är också att det finns en välkomnande informationstavla vid uppfartens början. Här ska information av mer tillfällig karaktär finnas, t.ex. vad som är på gång i parken vad gäller skötsel, gallringar, restaurangens meny och öppettider, aktiviteter osv. Denna slags skylt återkommer ytterligare tre gånger i parkområdet.

- Långbergsparken bör få en status som del i kulturminnesvården för Strängnäs stad.²⁹ Den finns nämnd som Naturmiljö av lokalt och regionalt intresse som en viktig betydelse för friluftslivet.³⁰ Eftersom parken är en unik kombination av kulturhistoria, sociala och ekologiska värden borde beskrivningen här kompletteras med att den inplanterade lövskogen är viktig att bevara och utveckla, området ligger väldigt nära stadens centrala delar.
- Med anledning av Långbergsskolans läge samt att den är väl använd av skolbarnen idag vore det positivt om ett samarbete kunde utvecklas för att involvera skolan i skötselarbetet som ett skolskogsprojekt.

²⁹ Fördjupning av översiktsplan för Strängnäs stad, Del A s.35 KV 5

³⁰ Fördjupning av översiktsplan för Strängnäs stad, Del A s.43

REFERENSER

Böcker

- Elgfeldt, Runar:** "Strängnäskrönikor". Strängnäs 1985
- Erneberg, Helge:** "Strängnäs under stadsfullmäktiges styrelse 1875-1925". Strängnäs 1926
- Florgård, Clas och Schibbye, Bengt:** "Naturmark. En kursbok om skötsel, anläggning och skydd av naturmark vid bebyggelse" Stad och Land/Special nr 2. Hässleholm 1984
- Florgård, Clas, Mörtberg, Ulla och Wallsten, Maud:** "Växter och djur i stadsnatur. Skydd, skötsel och utveckling av tätortsbiotoper" Stad och Land nr 121:1994. Stockholm 1994
- Gustavsson, Roland och Fransson, Lars:** "Furulunds fure – en skog i samhällets centrum. Vegetationsstudier, historia, fågelinventering samt modeller och förslag till framtida skötsel." Stad och Land nr 96/1991. Alnarp 1991
- Hæren, Mortimer:** "Om fattigdomseländet och dess botande: några nyare synpunkter och förslag af en provinsialläkare." Stockholm 1891
- Hæren, Mortimer:** "Skuggor och dagar. Minnen af en gammal läkare". Trol. 1852-1854. Renskrivet från original, ex. i Gerd Bergquists ägo.
- Herklint, Ewamarie:** "Bevarandets etiska funktioner: relationer mellan människor, platser och hus." Göteborg 2000
- Johansson, Desirée och Hasselberg, Åsa:** "Rekreationsanpassad skötselplan för Skedalaskogen" Examensarbete vid Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap, nr 37, Alnarp 2002
- Jägerstad, Hans, (red):** "Strängnäs stads historia" Lund 1959
- Norlin, Catharina:** "Till stadsbornas nytta och förlustande. Den offentliga parken i Sverige under 1800-talet." Laholm 1999
- Ode, Åsa:** "Skötselintentioner i plan och genomförande – fallet Furulunds fure" Rapport 00:3 SLU, Alnarp 2000.
- Pettersson, Kerstin:** "Gator och kvarter. Strängnäs, Mariefred, Stallarholmen och Åkers styckebruk". Eskilstuna 1998
- Rollén, Mats och Lindberg, Gunilla (red):** "Återblickar" Bygd och natur, Årsbok, Jönköping 1991
- Wetterberg, Ola:** "Monument och miljö. Perspektiv på det tidiga 1900-talets byggnadsvård i Sverige". Göteborg 1992 (????)
- Winnell, Sven:** "Rädda Ulfhäll, Långberget och Strängnäsmiljön genom att göra en tunnel redan från Ulfhälls allé." 1995

Andra publikationer

- "Form och design i skötsel av stadens skog" Gröna Fakta i Utemiljö 1/2001
- "Livet i staden – utemiljö för livskvalitet och hälsa" Gröna Fakta i Utemiljö 8/2003
- "Skötselmanual för utemiljö" Gröna Fakta D3 i Utemiljö 6/1989
- "Skötselmanual 98" Gröna Fakta i Utemiljö 8/1998
- "Vår skog runt knuten" Gröna Fakta 7/1999
- "Stockholms parkprogram. Handlingsprogrammet för utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur". Gatu- och fastighetskontoret, Stockholm 2004.
- Strängnäs Gilles årsskrift nr 32, 1997
- Ur Strängnäs kommunarkiv: Planteringsnämnden A1:1, E1:1, E1:2, Stadsfullmäktige A:12-16, 22-37, Byggnadsnämndens arkiv FX 21:1-2, Nämnden för hembygdsvård F21:1-2